

AIŠKINAMASIS RAŠTAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS INTERNETINĖS PILNAMETYSTĖS ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Pagrindinė įstatymo projekto rengimo priežastis – būtinybė užtikrinti vaiko saugumą skaitmeninėje erdvėje ir apsaugoti nepilnamečius nuo neigiamo interneto turinio poveikio. Tyrimai rodo, kad ankstyvas ir nekontroliuojamas socialinių tinklų naudojimas sukelia tiesioginę žalą paauglių psichikos sveikatai: didina nerimą, depresiją ir priklausomybę. Tarptautinės organizacijos ir Europos Sąjungos (ES) institucijos taip pat pripažįsta būtinybę nacionaliniu lygiu įtvirtinti aiškias ir efektyvias nepilnamečių apsaugos taisykles, įskaitant skaitmeninio pilnametystės amžiaus nustatymą socialinių tinklų platformoms.

Tikslas – reglamentuoti saugaus savarankiško naudojimosi informacinės visuomenės paslaugomis ribas.

Uždaviniai: nustatyti aiškią 17 metų internetinės pilnametystės ribą, apibrėžti tėvų, interneto paslaugų teikėjų ir institucijų atsakomybę ir ugdyti asmenų atsakomybę už veiksmus skaitmeninėje erdvėje.

2. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvoje nėra vieno įstatymo, kuris nustatytų universalią internetinės pilnametystės ribą. Nepilnamečių apsauga fragmentiškai reglamentuojama per Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR) ir Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo informacijos poveikio įstatymą. Socialiniai tinklai taiko tik savireguliacijos priemones, paremtas vartotojo deklaruojamu amžiumi, kurios neužtikrina realios apsaugos, todėl praktikoje vaikai dažnai naudojami platformomis be jokios amžiaus kontrolės.

3. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Amžiaus riba: nustatoma 17 metų riba savarankiškam naudojimuisi interneto paslaugomis. Tokiu būdu būtų nustatytas šiek tiek griežtesnis ribojimas, palyginti su tokį ribojimą įsivedusių šalių praktika. Tai atitinka Europos Parlamento diskusijas ir siekį nustatyti vienodą ES skaitmeninės pilnametystės ribą.

Atsakomybė paslaugų teikėjams: įpareigojimas diegti technines amžiaus patikros priemones. Už nevykdymą numatyta griežta atsakomybė.

Kibernetinė higiena: įvedama pareiga kartą per metus išklaudyti kibernetinės higienos mokymus.

Laukiami rezultatai: sumažinta priklausomybė nuo socialinių tinklų, sustiprinta nepilnamečių apsauga nuo žalingo turinio, kibernetinių patyčių, seksualinio išnaudojimo rizikų, psichologinių sutrikimų ir žalingų iššūkių, kurie dažnai sutinkami socialiniuose tinkluose; geresnė vaikų emocinė savijauta ir psichikos sveikata; didesnis tėvų įsitraukimas į vaikų skaitmeninį gyvenimą; aiškesnės prievolės platformoms, mažinant savireguliacijos spragas; atitikimas tarptautinėms tendencijoms, didinant Lietuvos teisinio reguliavimo modernumą.

4. Galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Moksleivių apklausos rodo, kad 77 proc. respondentų mano, jog draudimai skatins taisyklių apeidinėjimą. Ribojimai gali varžyti saviraiškos laisvę. Interneto paslaugų platformoms gali padidėti administracinė našta, susijusi su amžiaus tikrinimo technologijų įdiegimu, papildomų duomenų tvarkymu. Gali prireikti papildomų finansinių ir žmogiškųjų resursų Ryšių reguliavimo tarnybos vykdomai priežiūrai užtikrinti. Tikėtina, kad dalis nepilnamečių sieks apeiti ribojimus, todėl reikės stiprinti švietimo ir prevencijos priemones.

5. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymas sumažins sukčiavimo, priekabiavimo ir patyčių skaičių internete, nes apsaugos labiausiai pažeidžiamas grupes.

6. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Interneto paslaugų teikėjai patirs papildomų sąnaudų diegdami technines amžiaus patikros sistemas. Tačiau tai skatins saugų ir atsakingą interneto platformų kūrimą.

7. Įstatymo įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai

Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2026 m. gruodžio 31 d. privalės priimti teisės aktus, reglamentuojančius interneto paslaugų teikėjų priežiūrą ir informacijos teikimą kontroliuojančioms institucijoms.

8. Įstatymo projekto atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms bei Europos Sąjungos dokumentams

Projektas suderintas su ES teisės aktais, įskaitant BDAR ir Skaitmeninių paslaugų aktą (DSA).

9. Įstatymo įsigaliojimo data

Siūloma įsigaliojimo data – 2026 m. liepos 1 d.